

EGED

EĞİTİMDE GÖRME ENGELLİLER DERNEĞİ

DENİZLİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ULAŞIM HİZMETLERİNİ DEĞERLENDİRME RAPORU

Hazırlayan: Pınar GÖCEN

Rapora Katkı Sunanlar: Hilmi HATIRLI, Oğuz AKKAYA

Düzenleyen: Emre TAŞGIN, Oğuzhan AL, Pınar GÖCEN

Görsel Düzenleme: Zühre Deniz OCAK

Adres: Kocatepe Mahallesi, Mithatpaşa Caddesi, No 72/8, Kızılay Çankaya/ANKARA (06420)

Telefon&Belgegeçer: 0312-418-14-12

E-posta: bilgi@eged.org

Web: www.eged.org

EGED

İÇİNDEKİLER:

1. GİRİŞ.....	3-4
2. YÖNETİCİ ÖZETİ.....	2
3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	2-3
4. VERİLERİN ANALİZİ.....	4-11
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	11-13
6. EKLER.....	13-15

YÖNETİCİ ÖZETİ

Eğitimde Görme Engelliler Derneği (EGED) görme engellilerin; eğitim, istihdam, erişilebilirlik alanlarında karşılaştığı sorunların çözümü için hak temelli diyalogun geliştirilmesi ve materyallerin üretilmesi amacıyla faaliyet yürütür. EGED bu kapsamda farkındalık çalışmaları yapar, hedef kitlesinin sorunlarının tespiti ve çözümü için raporlar yazar, politika belgeleri oluşturur; yaşanan hak kayıplarına ilişkin gerektiğinde hukuki girişimlerde bulunur.

EGED, yukarıda tanımladığı genel politikalarını, yerelde uygulamak için temsilcilikler oluşturmuştur. Bu bağlamda Denizli’de de il temsilciliği bulunmaktadır. Derneğimizin Denizli İl Temsilciliği bünyesinde gerçekleştirdiği çeşitli etkinliklerde ve ulusal kapsamda düzenlediği Ulaşım da Erişilebilirlik konulu online ve yüz yüze toplantılarda, Denizli’de yaşayan üye ve takipçilerimizden, ulaşım da erişilebilirlik sorunlarının olduğuna yönelik geri bildirimler alınmıştır. Bu kapsamda Denizli Büyükşehir Belediyesine bilgi edinme başvurusunda bulunulmuş, devamında Denizli’de yaşayan üye ve takipçilerimizin deneyimlerini almak için “Denizli Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Hizmetlerini Değerlendirme Anketi” düzenlenmiştir. Kaynağını bu iki veriden alan raporun bu bölümünde, öne çıkan veriler ve uygulanabilecek çözüm önerileri yer almaktadır.

Buna göre;

- Bilgi edinme başvurusuna gelen cevap analiz edildiğinde toplam 238 otobüsün%88’inde sesli anons sistemi bulunmaktadır. Ancak ankete katılanların %96’sı sesli anons sistemleriyle “Hiç karşılaşmıyorum” ve “Nadiren karşılaşıyorum” seçeneğini işaretlemiştir.
- Büyükşehir Belediyesi’nden alınan bilgiye göre Denizli Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Portalı mobil uygulaması erişilebilir değildir. Nitekim anket katılımcılarının %74’ü bu soruya “Hiç erişilebilir bulmuyorum” ve “Kısmen erişilebilir buluyorum” yanıtını vermiştir. Farklı düzeylerde uygulamayı erişilebilir bulanlar ise sadece az gören katılımcılardır.
- Anket verilerine göre trafik ışıklarında sesli sinyalizasyon sistemi bulunmadığını ve bununla nadiren karşılaşıldığını söyleyenlerin oranı %96’dır.

ÖNERİLER

1. Belediye otobüslerinin tamamında sesli anons sistemi yer almalı, bu anonslar otobüsün her yerinden duyulabilmeli ve şoförlerin bu sisteme müdahale ederek kapatması önlenmelidir.
2. Denizli Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Portalı mobil uygulaması evrensel web erişilebilirliği kriterleri (WCAG) çerçevesinde erişilebilir hale getirilmeli ve tüm engellilerin bu uygulamayı kullanabilmesi sağlanmalıdır.
3. Denizli Büyükşehir Belediyesi trafik hizmetlerine ait tüm trafik ışıklarına sesli sinyalizasyon sistemi takılmalıdır.
4. Otobüs şoförlerine yönelik engellilik konulu bilinçlendirici farkındalık eğitiminin sorunları yaşayanların deneyimleri ve fikirleri eşliğinde düzenlenmesi, zaman zaman da tekrarlanması gerekmektedir.
5. Duraklarda otobüslerin geliş saatlerini ve güzergâhlarını belirten bilgilendirme levhalarına bilgilerin Braille karşılıkları da eklenmelidir.
6. Otobüslerin tamamında görsel uyarı sistemi bulunmalıdır.

Eğitimde Görme Engelliler Derneği, Denizli’de yaşayan görme engellilerin ulaşımda karşılaştığı sorunların zm in raporda ortaya koyduğu önerilerin uygulama aşamasında Denizli Büyükşehir Belediyesiyle işbirliği yapmaya hazır olduğunu bildirmektedir.

GİRİŞ

Eğitimde Görme Engelliler Derneği (EGED) görme engellilerin; eğitim, istihdam, erişilebilirlik alanlarında karşılaştığı sorunların zm in hak temelli diyalgn geliştirilmesi ve materyallerin üretilmesi amacıyla faaliyet yürütür. EGED bu kapsamda farkındalık çalışmaları yapar, hedef kitlesinin sorunlarının tespiti ve zm in raporlar yazar, politika belgeleri oluşturur; yaşanan hak kayıplarına ilişkin gerektiğinde hukuki girişimlerde bulunur.

EGED, yukarıda tanımladığı genel politikalarını, yerelde de uygulamak in temsilcilikler oluşturmuştur. Bu bağlamda Denizli’de de il temsilciliği bulunmaktadır. Derneğimizin Denizli İl Temsilciliği bünyesinde gerçekleştirdiği çeşitli etkinliklerde ve ulusal kapsamda düzenlediği Ulaşımda Erişilebilirlik konulu online ve yüz yüze toplantılarda, Denizli’de yaşayan ye ve takipilerimizden, ulaşımda erişilebilirlik sorunlarının olduğuna yönelik geri bildirimler alınmıştır. Bu rapor, Denizli’de yaşayan ye ve takipilerimizin ulaşım hizmetlerine ilişkin geri bildirimlerinin niteliğini detaylı bir Şekilde saptanması amacıyla hazırlanmıştır. Bu kapsamda Denizli Büyükşehir Belediyesine bilgi edinme başvurusunda bulunulmuş, devamında Denizli’de yaşayan ye ve takipilerimizin deneyimlerini almak in “Denizli Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Hizmetlerini Değerlendirme Anketi” düzenlenmiştir. Raporda bu iki veriden elde edilen sorunlara ilişkin zm nerileri geliştirilmiştir. Bu raporla sunulan zm nerilerinin Denizli’de görme engellilerin yaşadığı ulaşım sorunlarının giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Rapor Eğitimde Görme Engelliler Derneği Denizli İl Temsilciliği tarafından nicel ve nitel verilerden oluşan karma yöntem kullanılarak hazırlanmıştır. Raporda sunulan veriler, derneğimizin Denizli Büyükşehir belediyesine ulaşım hizmetlerine ilişkin bulunmuş olduğu bilgi edinme başvurusu ve Denizli İl Temsilciliğimiz bünyesinde geliştirilen (“Denizli Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Hizmetlerini Değerlendirme Anketi) Aracılığıyla elde edilmiştir. Anket, Denizli’de yaşayan EGED ye ve takipçilerinin yanı sıra Denizli’de faaliyet yürüten alandaki sivil toplum kuruluşları kanalıyla da yaygınlaştırılmıştır.

Anket; büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmet veren toplu taşıma araçlarının, Denizli Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Portalı uygulamasının ve trafik işıklarının erişilebilirliği hakkında, Denizli’de yaşayan görme engelli bireylerin deneyimlerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Ankette demografik bilgiler içeren sorular hariç, kapalı uçlu sorularda 1’den 4’e kadar seçenekler yer almıştır. Bu seçeneklerden 1 en olumsuz, 4 en olumluyu ifade etmiştir. Her kapalı uçlu sorunun ardından aynı sorudaki probleme ilişkin deneyimleri almak in katılımcılara açık uçlu sorular da yöneltilmiştir. Anket ve bilgi edinme başvurusundaki nicel veriler tablolar halinde analiz edilmiş, göstergeler tablolarında yüzdelik hesaplamaları alınarak ifade edilmiştir. Her tablonun sonunda bu iki veri ayrı ayrı, devamında

da karşılaştırılarak birlikte değerlendirilmiş, anketteki açık uçlu sorulardan alınan nitel veriler de bu değerlendirmeye dâhil edilmiştir. Veri analizi bölümünde bazı katılımcıların görüşleri aynen yazdıkları şekliyle alıntılanmıştır.

Verilere ulaşmamızı sağlayan anket (Denizli Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Hizmetleri Değerlendirme Anketi)soruları ve derneğimizin Denizli Büyükşehir belediyesine başvurunda bulunduğu bilgi edinme soruları raporun ek kısmında sunulmuştur.

VERİLERİN ANALİZİ

A) Ankete Katılanların Demografik Bilgileri

1.1. Yaş

Yaş Aralığı	Frekanslar	Yüzelik Oran
18 yaş altı	3	%9,67
18-30	8	%25,80
31-40	12	%38,79
41-50	7	%22,58
51-60	1	%3,22
61 ve üstü	0	

Ankete katılanların yaş aralığını içeren tablo 1.1 incelendiğinde 31-40 yaş aralığındaki katılımcıların oranı yaklaşık %39'dur. 18 yaş altı ve 18-30 yaş aralıkları birlikte değerlendirildiğinde bu aralıktaki katılımcıların oranı yaklaşık %35'e ulaşmaktadır. Bu durumda anketi dolduranların yaklaşık %75'ini 40 ve altı yaş aralığındaki katılımcılar oluşturmuştur. Tabloya göre 40'ın üzerindeki yaşlara gelindikçe oran %3'e kadar düşmüş, 61 ve üzeri yaşlardaki kişiler ankete katılmamıştır.

1.2. Görme Kaybı Oranı

Görme Oranı	Frekanslar	Yüzelik Oran
Hiç görmüyorum	21	%67,74
Az görüyorum ve okuma yazma dışındaki işlerimi görerek yapıyorum	5	%16,12
Az görüyorum ve okuma yazma işimi görerek yapıyorum	5	%16,12

Ankete katılanların görme kaybı oranını içeren tablo 1.2 incelendiğinde katılımcıların yaklaşık %68'i, "hiç görmüyorum" seçeneğini işaretleyenlerden oluşmuştur. Geriye kalan %32'lik dilim ise az gören katılımcıları kapsamış, bu oranı "az görüyorum ve okuma yazma dışındaki işlerimi görerek yapıyorum" seçeneğini işaretleyenlerle "az görüyorum ve okuma yazma işlerimi görerek yapıyorum" diyenler eşit olarak paylaşmıştır. Bu durumda tablo 1.2 göstermiştir ki: Ankete katılımın büyük bir oranı hiç görmeyenlerden oluşmuştur.

1.3. Toplu Taşıma Araçlarının Kullanım Sıklığı

Kullanım Sıklığı	Frekanslar	Yüzelik Oran
Haftanın her günü kullanıyorum	12	%38,70
Haftada birkaç gün kullanıyorum	11	%35,48
Ayda birkaç gün kullanıyorum	3	%9,67
Nadiren kullanıyorum Hiç kullanmıyorum	5	%16,12

Ankete katılanların toplu taşıma araçlarını kullanım sıklığı tablo 1.3'te incelenmiştir. Toplu taşıma araçlarını "haftanın her günü kullanıyorum" ve "haftada birkaç gün kullanıyorum" seçeneklerini işaretleyenler katılımcıların toplamda %74'üne karşılık gelmektedir. Toplu taşıma araçlarını "ayda birkaç kez kullanıyorum" ve "nadiren kullanıyorum" seçeneklerini işaretleyenler, yaklaşık %26'lık dilimde yer almıştır. Bu durumda tablo 1.3 göstermiştir ki: Ankete katılanların %74'ü toplu taşıma araçlarını yoğun olarak kullanmaktadır.

B) BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Anket Verilerine Göre Belediye Otobüslerinde Sesli Anons Sistemiyle Karşılaşma Durumu

Karşılaşma Sıklığı	Frekanslar	Yüzelik Oran
1. Hiç karşılaşıyorum	8	%25,80
2. Nadiren karşılaşıyorum	22	%70,96
3. Sık sık karşılaşıyorum	0	%0
4. Her zaman karşılaşıyorum	1	%3,22

Katılımcıların otobüslerdeki sesli anons sistemiyle karşılaşma sıklığını içeren tablo 2.1 incelendiğinde “hiç karşılaşmıyorum” seçeneğini işaretleyen %25,80, “nadiren karşılaşmıyorum” seçeneğini işaretleyense %70,96 oranına karşılık gelmektedir. İki seçenek birlikte değerlendirildiğinde bu oranın, ankete katılanların %96,76 kadarını kapsadığı görülmektedir.

2.2. Bilgi Edinme Başvurusuna Göre Belediye Otobüslerinde Sesli Anons Sisteminin Bulunma Durumu

Toplam Otobüs Sayısı	Sesli Sinyalizasyonlu Otobüs Sayısı	Yüzdeler Oran
238	210	%88,23

Bilgi edinme başvurusuyla bildirilen otobüslerdeki sesli anons sisteminin bulunma durumunu içeren tablo 2.2. incelendiğinde belediye otobüslerinin %88’inde sesli anons sisteminin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Belediye otobüslerindeki sesli anons sisteminin durumuna ilişkin tablo 2.1’de yer alan anket verileriyle tablo 2.2 bilgi edinme başvurusunun verileri mukayese edildiğinde bu iki verinin çeliştiği görülmüştür. Buradaki çelişki, ankette yer alan otobüslerdeki sesli anons sistemine dair açık uçlu sorulara verilen yanıtlarda da öne çıkmıştır. Bir katılımcı: “Genelde kapalı, açık olduğu zamanlarda ise, bir sonraki durak net anlaşılırken, durağın adı söylendiğinde hiç duyulmuyor.” Bir başkası: “nadiren otobüslerde sesli anons sistemine rastlıyorum. bu da küçük otobüsler oluyor. küçük bir otobüse binmişsem ve sistemin çalışmadığını farkettiğimde şoföre sorduğumda; evet, varsa küçük arabalarda var. çoğu da kapattırılıyor veya bozuluyor. vatandaşlar açılmasını istemiyor çünkü rahatsız oluyorlarmış, yanıtını alıyorum. bu sistemin hoparlörü genellikle şoförün yakınında yüksek seste açılıyor. arka taraf çok iyi duymıyor. şoför de bu sestem rahatsız olduğu için kapatabiliyor.” Başka bir katılımcı da: “ Sesli anons sistemini duymadım,” görüşünü belirtmiştir. Otobüslerdeki Anons sisteminin genellikle kapalı olduğu, varsa da sesinin kısık olduğu veya her yerden duyulmadığı ve özellikle durak isimlerinin anlaşılmadığı görüşleri diğer katılımcıların açık uçlu cümlelerinde vurgulanmıştır.

3.1. Anket Verilerine Göre Belediye Otobüslerinde Görsel Uyarı Sistemiyle Karşılaşma Durumu

Karşılaşma Sıklığı	Frekanslar	Yüzdeler Oran
1. Hiç karşılaşmıyorum	14	%60,86
2. Nadiren karşılaşmıyorum	8	%34,78
3. Sık sık karşılaşmıyorum	1	%4,34
4. Her zaman karşılaşmıyorum	0	%0

Katılımcıların belediye otobüslerindeki görsel uyarı sistemiyle karşılaşma sıklığını içeren tablo 3.1. incelendiğinde, bu soruyu 31 katılımcıdan 23'ünün yanıtladığı görülmüştür. Otobüslerde görsel uyarı sistemiyle “hiç karşılaşmıyorum” seçeneğini işaretleyenler %60,86 olurken “Nadiren karşılaşıyorum” diyenlerin oranı %34,76 Dilimine ulaşmıştır. Bu iki seçenek birlikte değerlendirildiğinde %95,64 oranına karşılık gelmektedir. “Her zaman karşılaşıyorum” seçeneğine ilişkin hiçbir veri alınmamış, “sık sık karşılaşıyorum” seçeneğini yalnızca 1 katılımcı işaretlemiştir.

3.2. Bilgi Edinme Başvurusuna Göre Belediye Otobüslerindeki Görsel Uyarı Sisteminin Bulunma Durumu

Toplam Otobüs Sayısı	Görsel Uyarı Sistemli Otobüs Sayısı	Yüzelik Oran
238	210	%88,23

Bilgi edinme başvurusuyla edinilen belediye otobüslerindeki görsel uyarı sisteminin bulunma durumunu içeren tablo 3.2. incelendiğinde belediye otobüslerinin %88'inde görsel uyarı sisteminin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Belediye otobüslerindeki görsel uyarı sisteminin durumuna ilişkin tablo 3.1 anket verileriyle tablo 3.2. bilgi edinme başvurusu verileri birlikte değerlendirildiğinde bu iki verinin çeliştiği saptanmıştır. Bu çelişki anketteki otobüslerin görsel uyarı sistemiyle ilgili açık uçlu sorulara verilen yanıtlarda da vurgulanmıştır. Bir katılımcı: “Çoğunlukla çalışmıyor”, bir başkası: “yetersiz” görüşünü bildirmiştir.

4.1. Anket Verilerine Göre Denizli Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Portalı mobil uygulamasının Erişilebilirlik Durumu

Uygulamanın Erişilebilirlik Dereceleri	Frekanslar	Yüzelik Oran
1. Hiç erişilebilir bulmuyorum	14	%45,16
2. Kısmen erişilebilir buluyorum	9	%29,03
3. Çoğunlukla erişilebilir buluyorum	6	%19,35
4. Tamamen erişilebilir buluyorum	2	%6,45

Denizli Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Portalı mobil uygulamasının erişilebilirlik durumunu gösteren tablo 4.1. incelendiğinde katılımcıların %45'i “Hiç erişilebilir bulmuyorum”, %29'u “Kısmen erişilebilir buluyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Bu iki seçenek birlikte değerlendirildiğinde katılımcıların %74'üne karşılık gelmektedir. Uygulamanın çoğunlukla ve tamamen erişilebilir olduğunu bildiren seçenekleri işaretleyenler, katılımcıların %26'sını oluşturmaktadır. Tablo 4.1. verileri, katılımcıların görme durumu verileriyle karşılaştırıldığında %26'lık dilimin az görenlerden oluştuğu

tespit edilmiştir. Bu durumda tablo 4.1. göstermiştir ki: Denizli Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Portalı mobil uygulaması, hiç görmeyenler tarafından erişilememektedir.

Bu tablo, konuyla ilgili ankette yer alan açık uçlu soruya gelen yanıtlara da şu şekilde yansımıştır. Bir katılımcı: “Mavi ve kırmızı çizgileri konuşma programı okumuyor. Otobüslerin hangi saatte geleceğini göremiyoruz”, bir başkası: “Denizli Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Portalı uygulaması içerisindeki menüleri ekran okur programımla inceleyemiyor ve kullanamıyorum. bunun da genel olarak sitenin görsel dizayn edilmesinden kaynaklı olduğunu düşünüyorum. otobüsün hangi durakta olduğu, kaç durak kaldığı ve saat kaçta geleceği gibi bilgileri takip edemiyorum. bunda genel programlamanın haritalama sistemine bağlı geliştirilmiş olması sebep olabilir.”, başka bir katılımcı da: “Harita üzerinde otobüsleri gösteren işaretler daha büyük yazılabilir.” Şeklinde görüş belirtmiştir. Uygulamanın; ekran okuyucu yazılımlarla kullanılamadığı, genel tasarımın haritalama yöntemiyle dizayn edilmesi sebebiyle uygulamaya erişilemediği, uygulamada yapılan güncellemelerle erişimin daha da düştüğü, harita üzerindeki açıklama ve işaretlerin küçük puntolu olması sebebiyle takip edilemediği gibi hususlar da diğer katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. Konuyla ilgili derneğimiz tarafından Denizli Büyükşehir Belediyesine yapılan bilgi edinme başvurusuna ilgili soruya verilen yanıt da şu şekildedir: “Şu an erişilememektedir. Engelli vatandaşlarımızla yapılan toplantılar sonucu alınan talepler doğrultusunda yapılacak işlemler devam etmektedir.” Şu durumda anket verileriyle bilgi edinme başvurusunun verileri mukayese edildiğinde bu iki verinin benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 5.1. Otobüs Şoförlerinin Engellilere Karşı Tutumları

Tutum Dereceleri	Frekanslar	Yüzdeler Oran
1. Hiç olumlu bulmuyorum	1	%3,22
2. Kısmen olumlu buluyorum	8	%25,80
3. Çoğunlukla olumlu buluyorum	18	%58,06
4. Tamamen olumlu buluyorum	4	%12,90

Katılımcıların otobüs şoförlerinin engellilere karşı tutumlarını değerlendirme tablosu 5.1. incelendiğinde “hiç olumlu bulmuyorum” ve “kısmen olumlu buluyorum” seçeneklerini işaretleyenler, katılımcıların %29’unu oluşturduğu saptanmış, “Çoğunlukla ve tamamen olumlu buluyorum” seçeneklerini işaretleyenler birlikte değerlendirildiğinde katılımcıların %71’ine karşılık geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Tablodaki bu dağılım, ankette katılımcıların; şoförlerin engellilere karşı tutumlarına yönelik düşüncelerinin sorulduğu açık uçlu soruya gelen yanıtlarda şu şekilde ifade edilmiştir. Bir katılımcı: “şoförler kimi zaman fazla yardımsever kimi zaman da oldukça umursamaz davranabiliyor. özellikle yoğun durak ve

saatlerde otobüsleri kaçırabiliyoruz. trafiğin yoğun aktığı bir durakta kimse yoksa ve el kaldırmamışsak bastonumuz açık olsa dahi el etmediğimizi düşünüyor ve durmadan gidebiliyor. inmek istediğimiz durakların unutulması, otobüste sesli anons sistemi olmasına karşın şoförün kontrolüne bırakılması nedeniyle kapatılması gibi tutumlarla karşılaşyorum.” Bir başka katılımcı: “Genelde olumlu tutum ve davranış göstermişler, ancak otobüse bindiğimde arkasına dönüp engelliye bir yer verelim diye bağırdığında, kendince doğru bir iş yaptığını sanıyor ama oldukça rahatsız edici.” Bir başkası da: “Çok nadiren de olsa, inmek istediğiniz durağı söylediğinizde, gelince haber veriyorlar. Otobüse binerken, gitmek istediğiniz yeri sorduğunuzda, ağızlarında geveleyip; ikinci kez sorunca da sinirleniyorlar. Tabii ki, "Şunu bir yere oturtun, düşmesin" tarzı yaklaşımlarla da karşılaşılıyorsunuz.” Görüşlerini belirtmiştir. Şoförlerin genellikle iyi niyetli ve yardımsever olduğu, bununla birlikte yoğunluktan dolayı şoförlerin engellilere haber vermeyi unuttuğu, sesli sinyalizasyonun var olmasına karşın şoförler tarafından kapatıldığı gibi hususlar diğer katılımcıların açık uçlu cümlelerinde de vurgulanmıştır.

Derneğimizin Denizli büyükşehir Belediyesine bulunmuş olduğu bilgi edinme başvurusundaki “Otobüs şoförlerine yönelik engellilik konusuna ilişkin bir farkındalık eğitimi verildi mi?” Sorusuna verilen yanıt şu şekildedir: Otobüs şoförlerine yönelik farkındalık eğitimi verilmiştir.” Bilgi edinme başvurusundaki bu ifadeyle birlikte anket verilerindeki tablo 5.1. ile katılımcıların şoförlerin tutumlarına ilişkin açık uçlu cümleleri değerlendirildiğinde şoförlere yönelik engellilik konusunda bilinçlendirici ve nitelikli bir farkındalık eğitiminin yinelenmesi ve devamlılığının sağlanması gerektiği öne çıkmaktadır.

6.1. Anket Verilerine Göre Trafik Işıklarında Sesli Sinyalizasyonla Karşılaşma Durumu

Karşılaşma Dereceleri	Frekanslar	Yüzdeler Oran
1. Hiç karşılaşmıyorum	12	%38,70
2. Nadiren Karşılaşıyorum	18	%58,06
3. Sık sık karşılaşmıyorum	1	%3,22
4. Her zaman karşılaşmıyorum	0	%0

Katılımcıların trafik ışıklarındaki sesli sinyalizasyonla karşılaşma sıklığını gösteren tablo 6.1. incelendiğinde trafik ışıklarında sesli sinyalizasyonla “hiç karşılaşmıyorum” seçeneğini işaretleyenler katılımcıların %38’ini oluştururken “Nadiren karşılaşmıyorum” seçeneğini işaretleyenler %58’ini oluşturmaktadır. Bu iki seçeneğe gelen veriler birlikte değerlendirildiğinde bu oranın katılımcıların %96’sına karşılık geldiği sonucuna ulaşılmaktadır. “Sık sık karşılaşmıyorum” seçeneğini işaretleyenler %3’ünü oluştururken “her zaman karşılaşmıyorum” seçeneğine hiçbir verinin ulaşmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 6.1’deki bu veriler, anketteki trafik ışıklarındaki sesli sinyalizasyonla karşılaşma durumuyla ilgili açık uçlu soruya gelen verilerle de yinelenmiştir. Bir katılımcı: “Ben bir tek Babadağ İşhanının orada sesli sinyalizasyon sistemine Denk geldim herhangi bir sıkıntı yaşamadım”, bir başkası: “Bayramyeri

dolaylarında bir yerde eskiden karşılaştığımı anımsıyorum. çok azdı ve sesi de oldukça kısıktı. yakın zamana kadar hiçbir yerde sesli trafik ışığına Denizli'de rastlamadım ve bu yoğun caddelerden kendim bağımsızca geçme deneyimi edinemedim. ”Bir başka katılımcı da: “Çok merkezi birkaç kavşakta sesli sinyalizasyon var. Ancak, onlar da her zaman çalışmıyor.” Görüşünü belirtmiştir. Bununla birlikte sesli sinyalizasyonu bulunan trafik ışıklarının çok azlıkta olduğu, yaygınlaşması gerektiği, mevcut sesli sinyalizasyonların sesinin genellikle kısık olduğu dolayısıyla duyulamadığı gibi hususlar diğer katılımcıların açık uçlu cümlelerinde vurgulanmıştır.

Derneğimizin, Denizli Büyükşehir Belediyesine bulunmuş olduğu bilgi edinme başvurusundaki “Denizli Büyükşehir Belediyesi merkez ilçelerinde (Pamukkale ve Merkezefendi) toplam kaç trafik ışığı bulunmakta ve bu trafik ışıklarının kaçında, görme engellilere; kırmızı, yeşil ışık yandığını bildiren sesli

Sinyalizasyon sistemi yer almaktadır?” sorusuna gelen yanıt şu şekildedir: “Denizli Büyükşehir Belediye merkez ilçe sorumluluğunda 158 sinyalizasyon sistemi bulunmakta olup bunların 23 tanesi yayaların kullanımı için tesis edilmiş butonlu sinyalizasyon sistemidir. 2022 yılında yapılan “Görme Engelliler İçin Erişilebilir Yaya Butonlu” ihalesi ile 225adet erişilebilir butonlu cihaz alınmıştır. Erişilebilir yaya butonlu cihazlar planlanan program dahilinde 2023 yılı içerisinde öncelikle 23 tane sinyalizasyon sistemine takılıp devreye alınacaktır. Yine planlanan program dahilinde öncelik sırasına göre hastane, otogar, kamu kurum kuruluş gibi hareketliliğin fazla olduğu belirlenen 15 adet sinyalizasyon sistemine takılıp devreye alınması planlanmaktadır.”

Anketteki tablo 6.1 ve trafik ışıklarındaki sesli sinyalizasyonlara ilişkin açık uçlu verileri, bilgi edinme başvurusuna ilişkin verilerle karşılaştırıldığında, bu iki verinin birbirini desteklediği görülmüş dolayısıyla yalnızca birkaç merkezi noktada mevcut olan sesli sinyalizasyonlu trafik ışıklarının daha geniş alanlarda yaygınlaşması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Eğitimde Görme Engelliler Derneği Denizli Temsilciliği, bilgi edinme başvurusu ve “Denizli Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Hizmetlerini Değerlendirme Anketi” kanalıyla, Denizli’de yaşayan görme engellilerin ulaşımda karşılaştığı sorunları tespit ederek bu problemlere dair çözüm önerileri geliştirmiştir. Raporu oluşturan bilgi edinme başvurusu yanıtları ve “Denizli Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Hizmetlerini Değerlendirme Anketi” ile alınan nicel ve nitel veri analizinin değerlendirmesinden ulaşılan sonuçlar ve öneriler maddeler halinde belirtilmiştir.

1. Belediye otobüslerindeki sesli anons sisteminin durumu: Raporu oluşturan nicel ve nitel verilere göre; belediye otobüslerinin çoğunda sesli anons sistemi bulunmamakta, sesli anons sistemi bulunan araçların yalnızca küçük otobüsler olduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte az sayıda sesli anons sistemi bulunan otobüslerde, anonsun otobüsün her

yerinden duyulamadığı, daha çok “sonraki durak” ifadesinin anlaşıldığı ancak durak isimlerinin anlaşılmadığı, zaman zaman da sistemin sesinin kısıldığı veya kapatıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu sonuçlarda yer alan sorunlara ilişkin öne çıkan çözüm önerileri şunlardır: Belediye otobüslerinin tamamında sesli anons sistemi yer almalı, sistemin; anonsun her ifadesinin otobüsün her yerinden duyulabilir şekilde çalışması sağlanmalı, sistem; şoförün veya otobüsteki bir başka kişinin müdahalesini önleyecek şekilde programlanmalıdır.

2. Belediye otobüslerindeki görsel uyarı sisteminin durumu: Raporu oluşturan bilgi edinme ve anket verileri incelendiğinde belediye otobüslerindeki görsel uyarı sisteminin çoğunlukla çalışmadığı, yetersiz kaldığı, kimi otobüslerde de bulunmadığı sonuçları öne çıkmıştır. Bu sorunların giderilmesi için görsel uyarı sisteminin tüm otobüslerde çalışır şekilde bulunması gerekmektedir.
3. Denizli Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Portalı mobil uygulamasının erişilebilirlik durumu: Rapora ulaşan verilere göre Denizli Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Portalı mobil uygulaması, görme engelliler tarafından kullanılamamaktadır. Uygulamadaki alanların grafik şeklinde gösterilmesinden dolayı ekran okuyucu yazılımlara uyumlu olmaması, içeriklerin küçük puntolu yazı ve işaretler şeklinde tasarlanması, uygulamanın haritalama sistemine bağlı olarak çalışması bundan dolayı da görme engellilerin kullandığı ekran okuyucu programlarla araçların hareket ve güzergâhlarını takip edilememesi erişilebilirlikle ilgili en önemli sorunlar arasındadır. Bu sorunların çözümü için öne çıkan öneriler şunlardır: Uygulama menülerindeki grafikler ve içerikler gerektiğinde büyük puntolu hale getirilerek incelenebilmeli, yazı ve işaretler az görenler için zıt (kontrast) şeklinde tasarlanmalıdır. Uygulamanın ekran okuyucu programlarla kullanılabilmesi için haritalama ve güncelleme sisteminin yanı sıra metin tabanlı bir takip sistemi geliştirilerek uygulamaya dâhil edilmelidir. Bu sayede ekran okuyucu yazılım kullanan görme engelliler de uygulamadan otobüs saatlerini ve otobüsün gelmesine kaç dakika kaldığı gibi bilgileri öğrenebileceklerdir.
4. Belediye otobüslerine ilişkin durak levhalarının erişilebilirlik durumu: Bilgi edinme başvurusuyla edindiğimiz veriye göre belediye otobüslerinin durak yerlerinde otobüsün saatlerini ve hangi duraklardan geçtiğini gösteren levhaların yer aldığı bilgisi alınmış ancak bu bilgilerin Braille karşılıklarının bulunmadığı saptanmıştır. Otobüs saatlerinin ve otobüsün geçtiği durak bilgilerinin görme engelliler tarafından takip edilebilmesi için durak levhalarına bilgilerin Braille karşılıkları eklenmelidir.
5. Otobüs şoförlerinin engellilere yönelik farkındalık durumu: Yapılan bilgi edinme başvurusuna gelen yazıda şoförlere engelliler konusunda farkındalık eğitimi verilmiştir yanıtı alınmıştır. Ancak anket verilerinde duraklarda görme engellilerin kendilerini belli edebilmek için beyaz bastonlarını göstermelerine rağmen şoförlerin durmadığı, istediği durakta inemediği, bunun yanı sıra şoföre yönelttikleri durak veya güzergâh bilgisine ilişkin sorularının yanıtı olmadığı gibi durumlarla karşılaştığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu sorunun giderilmesi için şoförlere yönelik engellilik konulu bilinçlendirici farkındalık eğitiminin sorunları yaşayanların deneyimleri ve fikirleri eşliğinde düzenlenmesi, zaman zaman da tekrarlanması gerekmektedir.
6. Trafik ışıklarında sesli sinyalizasyon sisteminin bulunma durumu: Rapora kaynak olan bilgi edinme başvurusu ve anket verilerine göre birkaç merkezi noktada sesli sinyalizasyon sistemi bulunan trafik ışıklarının yer aldığı, bu ışıklardaki buton ve sesli sinyalizasyonun çok nadiren çalıştığı, çalıştığı da sesinin kısık olduğu ve dolayısıyla da yeterince duyulamadığı sonuçları öne

çıkıştır. Bilgi edinme başvurusuna gelen cevapta "...hastane, otogar, kamu kurum kuruluş gibi hareketliliğin fazla olduğu belirlenen 15 adet noktada sinyalizasyon sisteminin..." takılacağı belirtilmiştir. Ancak erişilebilirlikle ilgili mevzuatlarda da vurgulandığı üzere, Denizli Büyükşehir Belediyesi trafik hizmetlerine ait tüm trafik ışıklarına sesli sinyalizasyon sisteminin eklenmesi gerekmektedir.

Eğitimde Görme Engelliler Derneği Denizli’de yaşayan görme engellilerin ulaşımında karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin Denizli Büyükşehir Belediyesi ile işbirliğine bilgi ve deneyimi dahilinde hazır durumdadır.

EKLER

Ek 1. EGED Denizli Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Hizmetlerine Dair Bilgi Edinme Başvurusu Soruları

1. Denizli Büyük Şehir Belediyesi bünyesinde, toplu taşıma için kaç otobüs hizmet vermektedir?
2. Belediye otobüslerin kaçında görme engellilerin, otobüsün güzergâhını takip etmesini sağlayan ve hangi durakta olduğunu bildiren sesli anons sistemi vardır?
3. Denizli Büyük Şehir Belediyesi tarafından geliştirilen Denizli Büyük Şehir Belediyesi Ulaşım Portalı mobil uygulaması, görme engellilerin kullanmakta olduğu ekran okuyucu yazılım sistemleriyle erişilebilmekte midir?
4. Belediye otobüslerinin durak yerlerinde, otobüsün saatlerini ve hangi duraklardan geçtiğini gösteren tabelalarda bilgilerin Braille karşılıkları/Braille tabelalar var mı?
5. Belediye otobüslerin kaçında, az görenlerin ve işitme engellilerin durakları takip edebilmesini sağlayan görsel ekran vardır?
6. Otobüs şoförlerine yönelik engellilik konusuna ilişkin bir farkındalık eğitimi verildi mi?
7. Denizli Büyük Şehir Belediyesi merkez ilçelerinde (Pamukkale ve Merkezefendi) toplam kaç trafik ışığı bulunmakta ve bu trafik ışıklarının kaçında, görme engellilere; kırmızı, yeşil ışık yandığını bildiren sesli sinyalizasyon sistemi vardır?

Ek 2. Denizli Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Hizmetlerini Değerlendirme Anketi Soruları

Demografik Bilgiler

***Yaşınız:**

18 yaş altı

18-30

31-40

41-50

51-60

61 ve üstü

***Görme kaybı oranı:**

Hiç görmüyorum.

Az görüyorum ve okuma yazma dışındaki işlerimi görerek yapıyorum.

Az görüyorum ve okuma yazma işini görerek yapabiliyorum.

1. Toplu taşıma araçlarını ne sıklıkta kullanıyorsunuz?

Haftanın her günü kullanıyorum.

Haftada birkaç gün kullanıyorum.

Ayda birkaç gün kullanıyorum.

Nadiren kullanıyorum.

Hiç kullanmıyorum.

2. Belediye otobüslerinde sesli anons sistemiyle ne sıklıkta karşılaşıyorsunuz?

Hiç karşılaşmıyorum.

Nadiren karşılaşıyorum.

Sık sık karşılaşıyorum

Her zaman karşılaşıyorum.

3. Otobüslerdeki sesli anons sistemiyle ilgili deneyimlerinizi paylaşınız.

4. Otobüslerde hangi durağa geldiğini gösteren görsel uyarı sistemine ne sıklıkta karşılaşıyorsunuz?

1- Hiç karşılaşmıyorum.

2- Nadiren karşılaşıyorum.

3- Sık sık karşılaşıyorum.

4- Her zaman karşılaşıyorum.

5. Otobüslerdeki görsel uyarı sistemine ilişkin deneyimlerinizi paylaşınız.

6. Denizli Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Portalı mobil uygulamasını ne kadar erişilebilir buluyorsunuz?
 - 1- Hiç erişilebilir bulmuyorum.
 - 2- Kısmen erişilebilir buluyorum.
 - 3- Çoğunlukla erişilebilir buluyorum
 - 4- Tamamen erişilebilir buluyorum.

7. Denizli Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Portalı mobil uygulamasında karşılaştığınız erişilebilirlik sorunlarını detaylı olarak açıklayınız.

8. Otobüs şoförlerinin engellilere karşı tutumlarını değerlendiriniz.
 - 1- Hiç olumlu bulmuyorum.
 - 2- Kısmen olumlu buluyorum.

 - 3- Çoğunlukla olumlu buluyorum.
 - 4- Tamamen olumlu buluyorum.

9. Otobüs şoförlerinin engellilere yönelik tutumlarıyla ilgili düşüncelerinizi paylaşınız.

10. Trafik ışıklarında, kırmızı veya yeşil ışık yandığını bildiren sesli sinyalizasyon sistemine ne sıklıkta karşılaşıyorsunuz?
 - 1- Hiç karşılaşmıyorum.
 - 2- Nadiren karşılaşıyorum.
 - 3- Sık sık karşılaşıyorum.
 - 4- Her zaman karşılaşıyorum.

11. Trafik ışıklarındaki sesli sinyalizasyon sistemine ilişkin deneyimlerinizi paylaşınız.